

napilap (köztük a félfasiszta Prágai Magyar Hírlap, a kormánypárti Magyar Ujság és a szocialista Magyar Nap) egymást igyekeztek felülmulni, nem a hírszolgálat pontosságában, hanem kulturrova-tuk minőségében. A Magyar Napé az érdem, hogy ez a légkör létrejött. A Magyar Nap megjelenéséig pl. egyik lap sem foglalkozott a magyarországi szellemi élettel. A Magyar Nap mutatta be legelőször Magyarország demokratikusan gondolkodó íróit, akiket kötelessége ismerni és támogatni a kisebbségi magyarságnak. A Magyar Nap figyelemmel kísérte a magyar kultúra minden megnyilvánulását, napipolitika-mentes magyar kulturát hirdetett és ezzel még az ellentáborban is sok hívet szerzett magának. A Magyar Nap érdeme még, hogy a „szlovenszkói szellemiség“ mesterként fogalma helyett, a „közös magyar szellemiség“ helyes eszméjét propagálta és elsőknek vette fel a közvetlen kapcsolatot a magyarországi és erdélyi magyarság szellemi képviselőivel.

A közvetlen kulturmunka természetesen az egyesületekben folyt. Persze minden politikai irányzatnak meg volt a maga kulturszervezete. Ezek annyira jellemzőek voltak a csehszlovákiai magyar szellemi életre s azt oly mértékben befolyásolták, hogy valódi szerepük kirajzolása még egy nagyobb cikk keretében is lehetetlen. Jellemző például, hogy ezek a szervezetek aránylag szabadon foglalkozhattak a kulturaterjesztés minden egyes módjával s bennük őszinte, cselekvő munkatársként találkozott író és olvasó, ur és proletár, öreg és fiatal. A felvidéki magyarság kulturélete ezekkel az egyesületekkel annyira összenőtt, hogy hiányuk ma erősen érezhető. Ezekben az egyesületekben vált minden egyes csehszlovákiai magyar kulturája aktív részesevé. Itt lett az író egy kollektívum tagja s az olvasó kritikus. Itt kapcsolódott bele a magyar nép a szellemi életbe. Előadásokat lá-

togatott, színházat játszott, szervezett, tagdíjat fizetett, könyvet, lapot terjesztett és belépőjegyeket árult. Itt tanult szavalni, énekelni, írott betűt szeretni. Ide járt a paraszt és munkás szórakozni: korcsma helyett kóruspróbára és előadásra. De hagyjuk ezt! Félő, hogy a tárgyilagosság lírai vágyakozássá fajul mindaz után, amit egy kisebbségben élő nemzet elképzelhetetlen áldozatok árán megteremtett magának s ami ma nincs. Ne kutasuk, hogy kinek vagy kiknek a mulasztása ez, ám szögezzük le, hogy a felvidéki magyar kulturéletbe beálló hatalmas visszaesés nélkül elképzelhetetlen a szellemi visszacsatolás. Már pedig ez nem lehet cél...

A felvidéki és anyaországbeli magyarság szellemi életének harmonikus egybeolvadása lehetetlen a magyar nép szellemi életének a felvidéki magyarság művelődési színvonalára való emelése s azoknak a kulturintézményeknek a visszaállítása nélkül, amiket a felvidéki magyarság saját erejéből létesített és tartott fenn. (Fejér István)

A POLLO. A világháború rengei után eszmélkedő ifjú magyar szellemiség megnyilvánulásai közé kell sorozni az **Apollo** című évnegyedes folyóiratban jelentkező tudományos munkát. Az utóbbi években mindenfelé nagy port felvert társadalomrajzi kutató-munka mellett az **Apollo** szerepvállalása kétségtelenül jelentős és értékes. Az ellenforradalom után felburjánzott különféle idegen mintájú bajtársi egyesületekbe tömörült léha és tanulmányait elhanyagoló magyar ifjúságot a 30-as évek körül egy felölösebb, komolyabb és napjaink kérdéseivel foglalkozó nemzedék váltotta fel. Új szellemi csoport lépett a porondra, amelyet józan hang, tisztult látásmód és mély társadalmi érzék jellemezett. Egyrészt az ország felfedezését, társadalmi létformánk kielemezését (Márciusi Front, Válasz, Szolgálat és Irás Munkaközössége) s kallódó népmű-

vészeti kincseink feltárását (Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiuma stb.) tüzték ki célul maguk elé, másrészt a hosszú ideig tartó begubózódás után kezdtek széjjelnézni Középkelet-Európában, ki-kitekintettek a határokon túlra és keresték a szellemi kapcsolatokat a dunamenti kis népekkel.

Az Apollo ez utóbbi munkát vállalta. A lap köré felsorakozott fiatal tudós és esszéíró nemzedék vállalta a középeurópai sorsközösségi gondolatnak és a humanizmus kérdésének felvetését. Ezeket a problémákat a klasszikus antikvitás szolgálata, a magyar antikvitás kutatása és a középeurópai összehasonlító tudományok megindítása révén kívánja megvilágítani és felszínen tartani.

Ugy érezzük, hogy az Apollo eddig végzett munkájának felmérése kapcsán nincs semmi szükség arra, hogy a lap célkitűzéseinek és munkavállalásának szellemtörténeti gyökerei után kutassunk és így esetleg tetszetős, de hamis következtetéseket vonjunk le. Mégkevésbé érezzük szükségét annak, hogy az Apollo meglehetősen heterogén munkatársi köre és némely téves szemléletet tükröző cikke vagy tanulmánya kapcsán a lappal szemben kifogásokat sorakoztassunk fel.

A szellemtörténészek kimutathatják, hogy a humanizmus a romantikával majdnem azonos gyökerekből fakad. Kimutathatják azt is, hogy a humanizmus nem teremt szellemi átfogó közösségeket s szűk közösségekre, exkluzív csoportokra szorítkozik csupán. Am mi nem fogadhatjuk el ezt a szemantikusi szemléleti módot, mely abban éli ki magát, hogy vizsgálódásai kapcsán előszeretettel keres új jelenségekhez kész példákat a múltból. De nem fogadhatjuk el a bírálóknak azt a szörszálhasogató módszerét sem, mely képtelen bizonyos szellemi megnyilatkozásokat nagyobb távlatokban nézni s csak részleteiben tudja azokat érzékelni, a fejlődés dinamikus vonalából kiszakított

helyzetükben. Ha az Apollot különleges sorshelyzetünk és háborgó napjaink szemszögéből vizsgáljuk, elsősorban arra kell rámutatnunk, hogy a lap a középeurópai kérdés kutatása kapcsán nagyban hozzájárult az ébredező dunavölgyi tudat felszínén tartásához.

Másik érdeme, hogy fóruma tudott lenni napjaink egyik legnépszerűtlenebb szellempolitikai irányának a humanizmusnak.

Ha átlapozzuk az Apollo eddig megjelent kilenc vaskos kötetét, megállapíthatjuk a többi között azt is, hogy a lap hasábjain egyrészt egy jól felkészült fiatal magyar tudós-gárda vonult fel, másrészt ifjú esszéíró nemzedékünk tehetséges tagjai tettek tanúságot képességeikről. A közölt tanulmányok zöme a forrásmunkák értékével bír. Külön értéke az Apollonak Bartók Béla: Népzene gyűjtés és Kodály Zoltán: Mi a magyar zenében? c. tanulmánya.

Az Apollo, mely fiatal tudományos kutatóink és esszéíróink tanulmányai mellett az idősebb írónemzedék becses írásainak is teret ad, végeredményében meglehetősen exkluzív fórum. Az írók és szellemi munkások folyóirata ez, írástudók írják a lapot a szellem választott embereinek, akik a felvetett eszméket és kérdéseket saját hatóságukon belül kivetítik magukból, hogy ilyen formában is előmozdítsák a középeurópai összetartozandóság sokszor megkiáltott, de eddig elsikkasztott gondolatának terjesztését. (Sándor László)

A TARA NOUA ÉS A MAGYAR KÉRDÉS. Erdélyben a magyar sajtótermékeknek mindig nagyszámú román olvasója volt s az uralomváltozás óta mind több magyar kíséri figyelemmel a román sajtót is. Nem lehet ezt csupán a hatalom tényének betudni, az egyéni tájékozódás kényszerű szükségletének. Hiszen az erdélyi román olvasók ma már nem szorulnak magyar sajtókiadványokra, s a